

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือกจังหวัดมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

สมมุติฐานในการวิจัยคือ 1) ปัจจัยในด้านตำแหน่งภายในวัด มีความสัมพันธ์กับ

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 2) ปัจจัยในด้านอายุ มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 3) ปัจจัยในด้านระยะเวลาที่บวช มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 4) ปัจจัยในด้านการศึกษาทางธรรม มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 5) ปัจจัยในด้านการศึกษาทางโลกของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม 6) พระสงฆ์ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ที่พำนักอยู่ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ทั้งฝ่ายธรรมยุตและมหานิกาย จำนวน 193 รูป ที่ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของทาร์โยยามาน์ และจับสลากจากรายชื่อพระสงฆ์ ตามสัดส่วนจำนวนพระสงฆ์ จำนวน 9 ตำบล ของอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมุติฐานใช้ค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ 5 ระดับ และค่าไค สแควร์ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ พระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 193 คน จำแนกตามตำแหน่งภายในวัด ส่วนใหญ่พระสงฆ์มีตำแหน่งพระลูกวัด จำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.30 รองลงมา คือ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 63 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.64 และตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.06 จำแนกตามอายุของพระสงฆ์ ส่วนใหญ่มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 87 รูป คิดเป็นร้อยละ 45.10 รองลงมาคือ อายุ 20 – 30 ปี จำนวน 75 รูป คิดเป็นร้อยละ 38.90 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 16 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.20 และอายุ 41-51 ปี จำนวน 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.80 ตามลำดับ จำแนกตามระยะเวลาที่บวชส่วนใหญ่ คือระยะเวลาบวช 1 – 10 พรรษา จำนวน 99 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.30 รองลงมาคือ ระยะเวลาที่บวช 11 – 20 พรรษา จำนวน 79 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.90 ระยะเวลาที่บวช 21 – 30 พรรษา จำนวน 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.20 และระยะเวลาที่บวช 31 พรรษาขึ้นไป จำนวน 5 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.60 ตามลำดับ จำแนกตามระดับการศึกษาทางธรรมส่วนใหญ่คือ ระดับนักธรรมเอก จำนวน 109 รูป คิดเป็นร้อยละ 56.50 รองลงมาคือระดับนักธรรมตรี จำนวน 31 รูป คิดเป็นร้อยละ 16.10 ระดับนักธรรมโท จำนวน 29 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.00 และไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน 24 รูป คิดเป็นร้อยละ 12.40 ตามลำดับ จำแนกตาม ระดับการศึกษาทางโลกส่วนใหญ่คือ ระดับอนุปริญญา ขึ้นไป จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.60 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 50 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.90 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จำนวน 45 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.30 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 34 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.20 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 20.70 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือตำแหน่งภายในวัดมีผลต่อระดับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .23

2.2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 26.28 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือตำแหน่งภายในวัดมีผลต่อระดับบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .26

2.3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 20.89 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือตำแหน่งภายในวัดมีผลต่อระดับบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา และค่า Cramer' v = .23

2.4 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 5.65 ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือตำแหน่งภายในวัดไม่มีผลต่อระดับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และค่า Cramer' v = .12

2.5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 15.71 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือตำแหน่งภายในวัดมีผลต่อระดับบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ และค่า Cramer' v = .20

2.6 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของพระสงฆ์กับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 16.14 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคืออายุของพระสงฆ์มีผลต่อระดับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .21

2.7 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของพระสงฆ์กับบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 5.12 ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคืออายุของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อระดับบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .12

2.8 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของพระสงฆ์กับบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 20.70 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคืออายุของพระสงฆ์มีผลต่อระดับบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา และค่า Cramer' v = .20

2.9 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของพระสงฆ์กับบทบาทด้าน

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 4.45 ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคืออายุของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อระดับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และค่า Cramer' v = .11

2.10 ผลการเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของพระสงฆ์กับบทบาทด้าน

การพัฒนาจิตใจ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 11.79 ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคืออายุของพระสงฆ์ไม่มีผลต่อระดับบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ และค่า Cramer' v = .18

2.11 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้าน

การศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 20.10 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นั่นคือระยะเวลาที่บวชมีผลต่อระดับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .23

2.12 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้าน

การสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 17.64 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือระยะเวลาที่บวชมีผลต่อระดับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .21

2.13 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้าน

การเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 21.16 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือระยะเวลาที่บวชมีผลต่อระดับบทบาทด้านการศึกษาธรรม และค่า Cramer' v = .23

2.14 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้าน

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 9.55 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือระยะเวลาที่บวชไม่มีผลต่อระดับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และค่า Cramer' v = .16

2.15 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้าน

การพัฒนาจิตใจ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 17.03 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือระยะเวลาที่บวชมีผลต่อระดับบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ และค่า Cramer' v = .21

2.16 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางธรรมกับบทบาทด้าน การศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 25.96 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านธรรมมีผลต่อระดับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .26

2.17 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางธรรมกับบทบาทด้าน การสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 30.14 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านธรรมมีผลต่อระดับบทบาทด้าน การสาธารณสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .28

2.18 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางธรรมกับบทบาทด้าน การเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 34.23 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านธรรมมีผลต่อระดับบทบาทด้าน การเผยแผ่ศาสนาธรรม และค่า Cramer' v = .30

2.19 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางธรรมกับบทบาทด้าน การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 20.70 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านธรรมมีผลต่อระดับบทบาทด้าน การส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม และค่า Cramer' v = .23

2.20 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางธรรมกับบทบาทด้าน การพัฒนาจิตใจ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 25.75 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านธรรมมีผลต่อระดับบทบาทด้าน การพัฒนาจิตใจ และค่า Cramer' v = .26

2.21 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางโลกกับบทบาทด้าน การศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 16.35 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านโลกมีผลต่อระดับบทบาทด้าน การศึกษาสงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .21

2.22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางโลกกับบทบาทด้าน การสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 17.03 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาด้านโลกมีผลต่อระดับบทบาทด้าน การสาธารณ สงเคราะห์ และค่า Cramer' v = .21

2.23 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางโลกกับบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 23.40 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาทางโลกมีผลต่อระดับบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม และค่า Cramer' v = .25

2.24 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางโลกกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 15.36 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาทางโลกมีผลต่อระดับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และค่า Cramer' v = .20

2.25 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทางโลกกับบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ พบว่า ค่าไค สแควร์ เท่ากับ 26.83 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคือการศึกษาทางโลกมีผลต่อระดับบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ และค่า Cramer' v = .26

สรุป ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านอายุกับบทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ
 2. ปัจจัยด้านระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
 3. ปัจจัยด้านตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
3. สรุปผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนในเขต อำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม มีระดับบทบาทอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับบทบาท 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ตามลำดับ และระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์
4. สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

4.1 พระสงฆ์ควรมีโอกาสเข้าร่วมในการบริหารจัดการการศึกษาตามสถานที่ศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนการมีโอกาสเข้าไปสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนต่างๆ หรือพระสงฆ์ควรมีบทบาทในการให้การสนับสนุนการศึกษาแก่ผู้ที่ด้อยโอกาสทางการเรียน เช่น เด็กเรียนดีแต่ยากจนมีโอกาสขอเรียนในโรงเรียนวัด และควรได้รับสนับสนุนปัจจัยในการศึกษาตามสมควร โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้เล็งและผู้อุปการะ ควรจัดให้มีพระสงฆ์จากที่อื่นที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาถ่ายทอดความรู้เพิ่มเติมนอกจากครูผู้สอนตามปกติ เพื่อนักเรียนจะได้มีความรู้เพิ่มเติมเพื่อสามารถสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อได้ ควรให้พระสงฆ์ให้การสนับสนุนการศึกษาตามสมควร เช่น การเสียดสละทรัพย์สินที่ได้รับจากทำบุญจากญาติโยมและเหลือใช้จากกิจวัตรประจำวัน เพื่อใช้เป็นค่าอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่นๆ ของเด็กนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามที่ชุมชนได้จัดขึ้น พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาธรรมมากขึ้น โดยควรจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับพุทธศาสนากับเยาวชน ข้าราชการ และประชาชน เพื่อนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้อย่างสอดคล้องกับภาวะปัจจุบัน พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีและถูกต้องต่อประชาชนในการปฏิบัติตนตามแนวทางพุทธศาสนา พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการจัดงานบุญประเพณี และเสริมสร้างวัฒนธรรมให้ประชาชนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามจารีตประเพณีที่แท้จริง โดยไม่บิดเบือนไปจากเดิมตามที่ได้ปฏิบัติกันมาแต่โบราณกาล พระสงฆ์ควรที่จะจัดทำเอกสารเผยแผ่การจัดงานบุญประเพณีที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประชาชน พระสงฆ์ควรจัดกิจกรรมการเจริญสติ การทำสมาธิ และอบรมสั่งสอน แก่ประชาชนในชุมชน โดยเน้นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการที่จะกระทำผิดทางศาสนา เช่น นักโทษผู้ที่พ้นจากโทษแล้วไม่ไปทำความผิดอีกครั้ง พระสงฆ์ควรจัดการฝึกอบรมเรื่อง ธรรมะกับการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ ข้าราชการในชุมชนได้เข้าใจคำสอน และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนาต่อการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญควรแก่การนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 พระสงฆ์ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัย พบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม มีระดับบทบาทอยู่ระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับบทบาท 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ตามลำดับ และอยู่ระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ของตนตามบทบาท ทั้ง 5 ด้าน อย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลมาจากการอบรมพระสงฆ์ในเรื่องการพัฒนาชุมชนตามบทบาทของ พระสงฆ์ และการติดตามงานของคณะสงฆ์ระดับจังหวัดเป็นระยะ จึงทำให้ระดับบทบาท การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์อยู่ในระดับมาก

สมมุติฐานที่ 2-6 ปัจจัยในด้านตำแหน่งภายในวัด อายุ ระยะเวลาที่บวช การศึกษาทาง ธรรม และการศึกษาทางโลก มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านตำแหน่งภายในวัด อายุ ระยะเวลาที่บวช การศึกษาทาง ธรรม และการศึกษาทางโลกมีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนใน เขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 กับบทบาททั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการ เผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านการพัฒนาจิตใจ สอดคล้องกับ สมมุติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระสมคิด ศรีบูรมณ (2549 : 129) ซึ่งได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยด้านตำแหน่งภายในวัด อายุ ระยะเวลาที่บวช ระดับ การศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางบาลี และระดับการศึกษาทางโลกมีผลต่อบทบาท ของพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านการพัฒนาจิตใจ และมีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาท การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในเขตอำเภอ นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม คือ ปัจจัยด้านอายุ กับบทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และบทบาท

ด้านการพัฒนาจิตใจ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านอายุ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตามบทบาทของพระสงฆ์ ทั้ง 3 ด้าน ปัจจัยด้านระยะเวลาที่บวชกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านระยะเวลาที่บวชไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตามบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของพระสงฆ์ ปัจจัยด้านตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านระยะเวลาที่บวชไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตามบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของพระสงฆ์ เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในเขตอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามดังนี้

1.1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม และด้านการพัฒนาจิตใจ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาตามบทบาทพระสงฆ์ทั้ง 4 ด้าน ที่กล่าวมาจำเป็นที่จะต้องระบุตำแหน่งภายในวัดว่า ตำแหน่งใดควรไปปฏิบัติงานด้านใดอย่างชัดเจน

1.2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งภายในวัดกับบทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การพัฒนาด้านส่งเสริมศิลปและวัฒนธรรม ไม่จำเป็นที่จะต้องระบุตำแหน่งใดไปปฏิบัติหน้าที่นี้ เพราะผลของการปฏิบัติงานไม่มีความแตกต่างกัน

1.3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของพระสงฆ์กับบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั่นคืออายุของพระสงฆ์มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม จำเป็นที่จะต้องระบุพระสงฆ์ว่ามีอายุเท่าใด

การปฏิบัติงานตามบทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ บทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์
บทบาทด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม บทบาทด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และบทบาทด้าน
การพัฒนาจิตใจ จำเป็นที่จะต้องระบุพระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกระดับใดไปปฏิบัติหน้าที่

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัย ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัย เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ใน
ระดับหนึ่งเขตการปกครองของวัดใดวัดหนึ่ง

2.2 ควรมีการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการประพฤติและปฏิบัติตนตามคำสอน
ของพุทธศาสนาของประชาชน